

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Kjønnsforestillinger i norsk tindesport
Gender Conceptions in Norwegian
Mountaineering

Martine Paulsen Limstrand

SO590 – Bacheloroppgave i sosiologi

Fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Veileder: Irina Pavlova

25.05.2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

In the Norwegian Climbing Federation, membership base is divided into 45% women and 55% men, however, in mountaineering groups with elite climbers, membership numbers show that only approximately 11% are women. Historically, women have entered the climbing sport at about the same pace as they have in working life. In some parts of climbing however, you find environments that are far from equated. The purpose of this paper is to question the role gender plays in climbing today. The goal is to understand the gender differences in Norwegian mountaineering, through cultural and traditional conceptions, distinction, ideals, and what restrictions gender have for exercise of the activity. To examine this problem, a case study of Norwegian Alpine Club (Norsk Tindeklub) and Norwegian Alpine Rescue (Norske Alpine Redningsgrupper) has been done through document studies. The results show that gender differences today are not based on attitude or formal laws, but can be explained by symbolic boundaries and cultural conceptions.

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
Problemstilling:	4
Innledning:	4
Kvinner i tindesport: historiske fremstillinger og teoretiske tilnærminger	6
<i>Opprettelsen av Norsk Tindeklub</i>	10
<i>Distinksjonen: «den hegemoniske maskulinitet og tindebestigningens distinksjon»</i>	10
Metode	13
<i>Hva er en casestudie?</i>	13
<i>Prosessoring</i>	14
Hovedfunn og analyse:	15
<i>Norske Alpine Redningsgrupper</i>	15
Tillit og rekrutteringsprosessen	15
Familieforpliktelser	17
Klassesamfunn og idealisme.....	19
<i>Om Norsk Tindeklub</i>	19
Rekruttering og elitemiljø.....	20
Samtidens beste kvinnelige fjellklatrere	21
Diskusjon	22
Litteratur	25
Selvvalgt litteratur	26

Problemstilling:

Oppgavens formål er å gi en bedre forståelse av kjønnsinndelingen i fjellklatring i dag sett ut i fra et historisk perspektiv. Målet er å kunne gi en ytterligere innsikt i rollen kjønn spiller for klatring i dag. Ved å se på det historiske perspektivet er målet å kunne oppdage kulturelle forestillinger om kvinner og menn, som kan forklare reproduksjonen av kjønnsinndelingen i moderne tid. Jeg vil her legge vekt på rolleinndelingen, altså hvilke roller de ulike kjønnene tar. Jeg vil også se på hvordan menn og kvinner bruker tindesport på ulike måter til å forme sin identitet, og hvordan dette er sterkt knyttet til klassesilhørighet, og det tidligere borgerskapet. Tema som omhandler symbolske grenser og makt, distinksjon, begrensninger, og idealer er sentrale. Problemstillingen for denne oppgaven er dermed:

«Hvilken rolle spiller kjønn for klatring i dag, og hva er årsaken til den lave kvinneandelen i enkelte miljøer innenfor klatresporten? Hvilke kulturelle forestillinger om menn og kvinner finner man i samtid og hvordan kan dette forklare reproduksjonen av kjønnsinndeling i moderne tid?»

Innledning:

For å få et tydeligere bilde av hvilken rolle kjønn spiller for fjellklatring i dag, vil jeg gjøre en casestudie av Norske Alpine Redningsgrupper (heretter NARG), og av Norsk Tindeklub (heretter NTK). Gjennom oppgavens omfang er det ikke mulig å gi en tydelig forklaring av hvorfor kjønnsinndelingen er slik den er, men jeg vil forsøke å peke på noen sentrale områder, og vise hvordan dette utspiller seg i praksis.

Det er flere forskere og historikere som har skrevet om kvinner i fjellklatring, både historisk og de siste tiårene (Larsen (2018), Doran et. al. (2018), K. Pedersen (1994), Singaas (2006)). En gjentagende oppdagelse er måten kvinners historie har vært «stum», og mennenes dominerende. Det er ikke til å komme bort fra at kjønn og klasse henger sterkt sammen i denne historien, og også i samtid. Et gjentagende tema i tidligere forskning og artikler på området, er hvordan menn forventer at kvinner skal være mindre dyktige, og mindre

motiverte. Samtidig forventer kvinner at menn skal være mer fokusert på aktiviteten, være i god fysisk tilstand, og å ha en større smertetoleranse (Doran, Schofield, & Low, 2018).

Klatring og kjønn er et tema som er blitt belyst i litteratur først de siste ti-årene, og akkurat det område jeg ønsker å undersøke er det så vidt jeg er kjent ikke gjort undersøkelser på i Norge tidligere. Doran et. al. (2018) har gjennomført en studie i Storbritannia med hensikt å undersøke opplevde begrensninger hos kvinner for å kunne delta i fjellklatring. Denne undersøkelsen er særlig interessant fordi de tar for seg fire faktorer for begrensning (intra-personlige, inter-personlige, strukturelle og familiære). Også nordmenn som har forsket på friluftsliv og kjønn har kommet frem til noen av de samme konklusjonene som Doran et al. (2018). Blant annet forklarer K. Pedersen (1994) at noe av det mest fremtredende er begrensninger knyttet til familieforpliktelser, kjønnete forventninger, og begrensninger knyttet til nettverk. Det er kjent at familien kan være en barriere, og det er derfor interessant å se på om kvinnelige medlemmer av NARG og NTK har barn.

Doran et. al. (2018) og Solheim (2003) ser også på hvordan begrensninger inkluderer mangel på kvinnelige forbilder. Det beskrives at medier har en tendens til å forsterke de tradisjonelle kjønnsrollene, og at det ofte er stor mangel på kvinnelige forbilder. Medieartikler vil være en viktig del av datainnsamlingen i denne oppgaven, og dette vil dermed påvirke datagrunnlaget. Når det er få kvinnelige rollemodeller i et miljø vil media forsterke dette, og det blir en vond sirkel. Orupabo (2016) beskriver en symbolsk grense hvor det mannsdominerende blir forsterket. Dette er en symbolsk tankegang som brukes til å kategorisere folk, objekter og praksiser. Perspektivet reproducerer (symbolsk) makt og ulikheter gjennom aktivisering av ressurser, noe jeg vil komme tilbake til senere.

Noe av det som er særlig interessant med Doran et al. (2018) sin undersøkelsen er hvordan forskningen skiller mellom ulike grener i klatring, og hvilke begrensninger som er knyttet til de ulike grenene. Blant annet kommer det frem av artikkelen at det i buldring og sportsklatring, kun er strukturelle begrensninger som tid, mens det i fjell- og isklatring er Doran et. al (2018) sine fire former for begrensninger, og dermed større sannsynlighet for at kvinner havner i mindretall her. Mangel på kvinnelige guider, større risiko, lengre turer og høyere kostnader er noen sentrale faktorer. Dette er også svært relevant fordi det kan forklare hvorfor

kjønnsfordelingen i norske klatreklubber er så godt som likestilte, mens grupper som NARG og NTK viser til en høyere andel menn. De opplevde begrensningene ser også ut til å avta ettersom viktigheten av fjellklatring i informantenes liv øker. Her øker også selvtiliten hos informantene. Om kapital kommer det fram i Doran et al. (2018) sin artikkel at sosial og økonomisk kapital er viktigere enn kulturell kapital for å kunne drive med fjellklatring.

Selv om sosiologer er opptatte av hva som skjer i samtiden er det et faktum at vår tids handlinger står på skuldrene av tidligere tider. Derfor er historien om kvinner i klatring så viktig. For meg har spørsmål om likestilling, femininitet og maskulinitet i klatring tidligere vært uviktig. Jeg har sett på tematisering av likestilling i klatring som radikalt og unødvendig, fordi jeg selv har opplevd at miljøet behandler mennesker likt uavhengig av kjønn. Likevel er kvinners historie i klatring som kvinners historie i samfunnet for øvrig, svært viktig for den posisjonen og de mulighetene vi har til å utøve idretten i dag. Gjennom samtaler i diverse «lukkede» miljøer i klatresporten har det også kommet frem at det finnes områder hvor kjønnsforskjellene, rolleinnstilling og likestillingen ligger langt «etter» den generelle klubbklatringen. Dette ønsker jeg å se nærmere på, og diskutere om dette kan sees i sammenheng med tradisjonelle oppfatninger av kvinnesyn, risiko, og klassetilhørighet gjennom tindesportens distinksjon.

Kvinner i tindesport: historiske fremstillinger og teoretiske tilnærminger

Jeg vil her ta for meg hvordan tindesporten kom til Norge, med fokus på kvinnes inntog i fjellet, samt komme med noen teoretiske tilnærminger for hvordan vi kan forstå denne utviklingen. En av de første store alpinistene som også klatret med kvinner er Albert Frederick Mummery. Han skrev et kjent sitat som lyder, «*It has frequently been noticed that all mountains appear doomed to pass through tree stages: An inaccessible peak - The most difficult ascent in the Alps – An easy day for a lady*» (Larsen, 2018, s. 26). Sitatet beskriver kvinners inntog i fjellet godt. Mot slutten av 1800-tallet ble det mer vanlig å skulle bestige de tidligere uoppnåelige, majestetiske toppene, først i Alpene, og senere også i Norge. Selv om historien om kvinnes bragder ofte beskrives som en stum historie, kommer det frem

hvordan fjellene ikke lengre var «verdige» topper etter kvinner begynte å bestige dem (Larsen (2018); Singsaas (2006). Forklaringen på dette kan man finne i den generelle oppfatningen av kvinner på 1800-tallet. «*Da de første kvinner begynte å klatre, gjorde de det i en tid da kvinner ble ansett for å være svakelige, skjøre skapninger*» (Larsen, 2018, s. 23). Kvinnens kropp skulle ideelt være svak, og dette satte en stopper for fysiske anstrengelser. Kvinnens sosiale oppførsel var redusert til et biologisk nivå (Singsaas, 2006). Kvinnen skulle altså være feminin, som beskrives slik: «*å være feminin er essensielt for å unngå alle egenskaper og praksiser som kan fungere som tegn på virilitet*» (Bourdieu referert i Singsaas, 2006, s. 45). Det var altså fryktet at kvinner, gjennom friluftsliv og idrett skulle utvikle maskuline egenskaper gjennom en maskulin kropp.

Friluftsliv slik vi kjenner det oppstod allerede på 1600-tallet da den europeiske adelen begynte med såkalte dannelsesreiser. Her var kvinner hjertelig velkommen til å være med på vandring, også i fjellet. Utover på 1800-tallet ble det lagt mer vekt på kroppslig involvering og fysisk anstrengelse (Singsaas, 2006). Friluftsliv var forbundet med et nytt borgerskap, og det oppsto en ny «klasse» som ønsket å ta avstand fra den makelige turismen. Her ble kvinner ekskludert så snart den fysiske anstrengelsen kom inn i bildet. Singsaas (2006, s.41) beskriver det slik, «*borgerskapets menn kan utvikle offensive karaktertrekk som handlestyrke, snarrådighet og selvtillit*», dette var egenskaper som var uønsket hos kvinner. Det kommer tydelig frem gjennom historien at klatring og friluftsliv var noe som var forbeholdt borgerskapet. Langseth (2014) kommer med en mulig forklaring på hvorfor behovet for å vise disse «naturlige» maskuline verdier er så sterke. Han peker på at overklassens menn i det viktorianske Storbritannia levde beskyttede liv, relativt fri for risiko, og at fjellklatring derfor ble en måte å vise hvordan de tok minst like stor risiko på fritiden som arbeiderklassen gjorde i arbeidstiden (Simon, referert i Langseth, 2014, s. 323). Langseth peker også på hvordan kvinner må imitere menn, gjennom å vise maskulint definerte verdier som dedikasjon, ferdigheter og mot for å få innpass i de mannsdominerende miljøene. Her ønsker jeg å stille spørsmål til hvordan man forholdt seg til et «svakt» kvinneideal i en tid hvor bondekvinnen kan beskrives som staut og sterk? Et svar på dette kan man finne i Tordsson (2014), som tar for seg seterkvinnens rolle i friluftsliv. «*Budeias arbeid ga henne verdi. Hun var bevis på at kvinnen kunne være ytende og fysisk aktiv uten dermed å miste sin kvinnelighet - i motsetning til den følsomme, tilsnørte frøken*

eller kvinnerollen» (Tordsson, 2014, s. 288). Dette forklares med hennes rolle som symbol på nærhet til naturen. På den måten ble seterkvinnen, i en idealisert utgave i romantikken, et forbilde for den urbaniserte kvinnen fra den nye eliten. Hva som er idealet i et samfunn, eller i et miljø, vil være styrt av både geografiske, økonomiske og sosiale forhold og er derfor under stadig utvikling, noe jeg kommer tilbake til i analysen.

K. Pedersen (1994) tar for seg hvordan man så sent som på 1990-tallet fortsatt har ulike livssjanser og muligheter også når det gjelder måter å nyte naturen på. Også hun trekker fram hvordan kjønnsstrukturer i spesielt familielivet påvirker kjønnsforskjellene i friluftsliv. En av hennes påstander sier at mange menn er orientert mot individuelle aktiviteter og prestasjoner, der kvinner er mer opptatt av relasjoner. Dette handler om måten man rasjonaliserer handlingene sine på. Teorien viser gjentagende også hvordan menn oppsøker risiko og farer, mens kvinner er mer opptatt av sikkerhet.

Kvinner skal likevel vise å utmerke seg. Den første kvinnelige bestigningen av Store Skagastølstind er svært viktig for kvinners inntog i tindesport. Dette ble gjort av Therese Bertheau allerede i 1894. Hun er regnet som Norges første kvinnelige klatrer, men også som en av de første norske tindebestigere uavhengig av kjønn (Larsen, 2018). Bertheau hadde selv den høyeste utdannelsen en kvinne kunne ha på den tiden. Hennes inngangsbillett på mange av turene var nettopp hennes språkkunnskaper og at hun dermed kunne fungere som tolk for utenlandske turister. Av de opplysningene man har i dag beskrives hun som utholdende og sterk, og var godt mottatt i det mannsdominerende miljøet (Larsen, 2018). Om motivasjonen for å drive med fjellklatring, har Bertheau selv skrevet:

«For det første er det jo det, at det er saa vakkert naar man er kommet opp. Der er de vidunderligste Farver og man føler et Velbefindende i Kroppen, som ingen kan tænke sig. Det er saa let at puste. Saa er det jo ogsaa det eventyrlige og Spændende ved det, som er så dragende» (Larsen, 2018, s. 66)

Bertheau viser altså til fysisk anstrengelse og eventyrlyst som grunner til at hun drev med fjellklatring. Dette er egenskaper som blant annet K. Pedersen ikke la vekt på som karakteristiske hos kvinner så sent som i 1994. Dette kan forklares med at Bertheau var en

kvinne av egen «klasse», som selv aldri giftet seg. Dermed hadde hun heller aldri hadde de husmorsforpliktelsene K. Pedersen (1994) snakker om. Singsaas (2006) beskriver måten kvinner som går i mot samtidens kjønnsroller slik Bertheau gjorde ved å bruke begrepet «Jættekvinder», som betyr abnormal, eller unormal. Bertheau ser ut til å bli betraktet likeverdig, som «en av gutta». Som «kvinne» blir hun imidlertid satt i en klasse for seg (Singsaas, 2006, s. 46). Med dette menes at når hun stiller i en egen klasse, vil hun kunne delta på menns premisser uten å sette den symbolske kjønnsorden på spill (Singsaas, 2006, s. 47). Her forklarer Singsaas at måten Bertheau og kvinner som henne fikk en særstatus i miljøet, gjør det vanskelig for henne å bane vei for andre kvinner. Inndelingen mellom kvinner og menn, utgjør et grunnlag for sosial orden, og skriver seg inn i habitus som prinsipper for organisering og oppdeling (Singsaas, 2006, s. 45). Dette kan også bekreftes dersom man ser på Larsens (2018) historier om kvinner i klatresporten. Det er flere enkelttilfeller som kan ligne Bertheau, men det tar flere tiår før man ser et tydelig mønster hvor kvinner blir godtatt på generell basis.

Kvinneres nettverk beskrives også som en faktor for at kvinner ikke utøver lange turer i samme grad som menn. Gjennom K. Pedersens (1994) studier på 90-tallet kommer det fram at menn gjerne drar på tur med menn, mens kvinners nettverk ofte er knyttet til familien, og at det er mindre sannsynlig at kvinner drar på tur med sine venninner. Kvinner drar derfor oftest på tur med menn. Denne påstanden kan både forsvares og kritiseres gjennom historier om kvinnelige pionerer og ser ut til å bli mindre utbredt jo nærmere vår tid vi kommer, selv om det beskrives som en faktor som begrenser i Doran et. al. (2018). Likevel samsvarer det med historien om Therese Bertheau og de første kvinnelige pionerene. I det interaksjonistiske perspektivet i sosiologi ser man på mennesket som kommuniserende og meningssøkende vesen, og retter gjerne lyset mot meningsfellesskap og standardiserte forventninger. Martinussen (2008) beskriver at «*gjentatte gjensidige forventninger etter hvert blir til normer og virkelighetsoppfatninger - det vil si element i kulturen - som sosiale relasjoner og system bygges omkring*» (Martinussen, 2008, s. 77). Normene blir strengere enn forventninger, og brytninger med dette blir til avvik i samfunnet. En historie blir dermed mer og mer virkelig over tid. Dette kan også kobles til symbolsk makt (og symbolske grensedragninger), hvor noen inkluderes og andre utestenges.

Opprettelsen av Norsk Tindeklub

«Tindebestigningens distinksjon» blir stadig utfordret etter hvert som flere begynner med tindebestigning, og man kan tolke opprettelsen av NTK i 1908, med sine strenge opptakskrav som et forsvarsverk mot det «folkelige». I klubbens vedtekt står det «*Efter en del debat besluttes klubben anlagt paa optagelse kun af saa øvede og interesserede tindebestigere, at de maatte forutsættes under vanskeligere klatring paa betryggende maade at kunne tage ledelsen*» (Larsen, 2018, s. 154). Sitatet er underskrevet seks menn. At man skulle lede på en trygg måte henger sammen med sikkerhet i en tid hvor man ikke hadde de samme sikringsmidlene som i dag. Den som ledet var ansvarlig for taulagets sikkerhet. I klubbens tidlige år ble Bertheau innbedt som æresmedlem, sammen med blant annet Slingsby, som blir sett på som norsk tundesports far. Dette til tross for at hun var kvinne og ikke gikk først i tauet, slik vedtekten tilsier. Det er så vidt jeg er kjent ikke stilt spørsmål ved hennes medlemskap, da hun tross alt hadde lengre merittliste enn de fleste andre på tiden, uavhengig av kjønn. Grunnen til at jeg påpeker dette er at det i 1930, kom en bestemmelse om at «*kvinner kan ikke være ordinære medlemmer*» (Larsen, 2018, s. 155). Tilveksten av kvinner i klubben sier seg selv å ha gått svært sakte siden, dette til tross for at det er flere kvinner som var svært aktive og gikk fremst i tauet i årene som fulgte. Etter flere store diskusjoner ble klubben åpnet for kvinner av generalforsamlingen i 1975, etter 45 år med «*kvinneforbud*» (Larsen, 2018).

I 2018 hadde NTK 75 kvinnelige medlemmer, noe som betyr at omlag 11% av medlemsmassen er kvinner (Larsen, 2018). Klubbens hensikt er først og fremst er å ivareta norske tindebestigeres interesser og fremme forståelsen av sporten. Likevel kan medlemskap tolkes som en måte å distansere seg fra «alminnelige» klatrere. K. Pedersen (1994) viser at kvinner og menn har ulike verdier knyttet til friluftsliv. Her er det derfor interessant å diskutere om kvinner ikke ser på det som nødvendig å bruke tindebestigning som distinksjonsmiddel, og at det dermed er mindre «nyttig» for kvinner å ta del i et slikt fellesskap, noe som opprettholder den lave kvinneandelen.

Distinksjonen: «den hegemoniske maskulinitet og tindebestigningens distinksjon»

Singsaas (2006, s.41) skriver: «*Det alpine landskapet blir en arena for bekreftelse av en maskulin kjønnsidentitet og klassehabitus*». Denne stadige utviklingen hvor man må prestere

høyere enn de forrige kan tolkes å henge sammen med behovet for å distansere seg. Klatring, og spesielt fjellklatring som gren, som det fokuseres på i denne oppgaven, er knyttet til livsstil. Langseth (2014) beskriver dette som en måte å leve på hvor livsstilsaktører uttrykker sin livsinnstilling og sine kjerneverdier gjennom utøvelse av aktivitet. «*Studier har vist at deltakere i slike sporter søker alternative livsstiler som skiller dem fra massene og som medfører (det de selv oppfatter som) en eksklusiv sosial identitet.*» (Wheaton, referert i Langseth, 2014, s. 322).

Begrepet *distinksjon* kan ha flere betydninger. Bourdieu (1995) bruker ordet om både det å lage eller se forskjeller, og det å skille seg ut fra andre på en bestemt måte. «*Selve begrepet distinksjonen eller det distingverte er også avledet av strukturalistisk tankegang, det er en sosiologisk omtolkning av lingvistikkenes «distinktive opposisjon»* (Bourdieu, 1995, s. 24). Dette betyr at motstandere ikke nødvendigvis kjemper mot hverandre, men er forskjellige, «*menneskene kjemper mot hverandre ved å betone sine forskjeller*» (Bourdieu, 1995, s. 24). Man skiller seg i følge Bourdieu (1995, s. 68) fra hverandre «*nettopp gjennom det man (de) ligner hverandre i*». Altså er det gjennom likheter at man ser forskjeller. Bourdieu opererer med *sosiale rom* som han beskriver som «rom av forskjeller», dette er inndelinger i den sosiale verden som de sosiale aktørene konstruerer både individuelt, men først og fremst kollektivt. «*Posisjonen en innehar i det sosiale rommet, det vil si strukturen av fordeling av ulike former for kapital, bestemmer forestillingen som dette rommet og standpunktene en inntar i kampene for å bevare det eller forandre det*» (Bourdieu, 1995, s. 42). Et slikt sosialt rom vil i dette tilfellet være klatremiljøet, som igjen vil være inndelt i egne sosiale rom hvor aktørene skiller seg fra hverandre. Dette kan for eksempel være lokale klatreklubber, NTK, eller NARG. Det finnes flere måter å være distingvert på. Det ene er å ta et tydelig standpunkt, som å melde seg inn i en organisasjon, eller drive med virksomheter som kun er forbeholdt en viss gruppe. Det andre er å drive med virksomheter som er forbeholdt «folket», men å vise distinksjon gjennom arbitrære tegn ved *måten å forholde seg til verden på* (Bourdieu, 1995, s. 27).

For å forstå hvordan ulike klasser eller kjønn (ulike faktorer i en sosial struktur) forholder seg til en aktivitet på må en ta i betraktning den forestillingen som de gjør seg om utbytte. «*Det dreier seg om «fysisk» utbytte på kort eller lang sikt [...], om økonomisk utbytte eller sosialt*

utbytte [...], om symbolsk utbytte på kort eller lang sikt knyttet til fordelings- eller statusverdien av hver av de sportsgrenene det gjelder» (Bourdieu, 1995, s. 65). Altså dreier det seg om et distingverende utbytte enten av virkninger aktiviteten har på selve kroppen, eller at noen av aktivitetene gir innpass i svært eksklusive grupper (Bourdieu, 1995, s. 65). Det kan dermed tolkes at å være medlem av NTK eller NARG i dag, er som å bli eier av et kunstverk dersom man skal kunne dra inn dette i Bourdieus analyse. En måte å «bekrefte sin personlighet og til å skille seg fra andre mennesker, såvel som å forholde seg til dem» (Marx, sitert i Bourdieu, 1995, s. 99).

Bourdieus perspektiv kan kobles til det Orupabo (2016) skriver om symbolske grensedragninger. Grensedragningen legger vekt på bruken av egenskaper, altså identiteter, ferdigheter og andre ressurser. Dette beskriver hun som *human kapital*, der det legges vekt på hvordan situasjonen påvirker hvilke ressurser vi har og hvordan vi kan utnytte de. Dette betyr også at man aktiverer ressurser og egenskaper hos andre i situasjonen. Det blir dermed forskjell på det å besitte ressurser og det å bruke ressursene. Eksempler på dette er hvordan det å være mann eller kvinne er gjort relevant i noen situasjoner og sammenhenger, og irrelevante i andre. Denne prosessen beskrives som aktiv hvor grensene vil flytte på seg, både nye grenser mot andre grupper og innad i gruppen man selv er en del av (Orupabo, 2016). Her drar man gjerne grenser mot mennesker som er lik seg selv, slik Bourdieu (1995) også redegjør for. Tidligere har det vært tydelig at kvinner var ekskludert gjennom både offisielle og symbolske grenser i klatresporten. I dag er de formelle grensene forsvunnet, men det tar tid før de symbolske grensene forsvinner.

Ett annet viktig poeng fra Bourdieu (1995) er hvordan de samfunnsskaptene kjønnsforskjellene ofte blir svakere jo høyere opp i hierarkiet en kommer. Teorien viser at kvinner pleier å ta til seg flere typiske mannlige særtrekk, spesielt i de lavere undergruppene av den herskende klassen. Dette kan være en forklaring på hvorfor kvinnene fra adelen var de første til å komme seg ut i fjellet på 1800-tallet, og det stemmer godt med hvilket samfunnslag dagens kvinner, både i NTK og NARG kommer fra, noe jeg kommer tilbake til i analysen.

Det er et viktig poeng å ta med at hvilke virksomheter som «tilhører» ulike klasser endrer seg med tiden. Dette vises også i historien om kvinners inntog i klatring. Fjelltopper som til å

begynne med ga anerkjennelse, ble nedgradert til «kvinnetopper» etter hvert som kvinner besteg dem. Senere da det ble mer folkelig å gå i fjellet, ble NTK opprettet, og det oppsto et offisielt skille mellom folkelige turister i fjellet og klatreeliten.

Metode

For å sette den historiske tindebestigningens distinksjon og kjønnsrollene i klatring inn i dagens elitemiljøer vil jeg gjøre en casestudie av NARG og NTK. Bakgrunnen for valg av disse gruppene ligger i at dette er grupper som representerer en elite av fjellklatrere i dag. Det er viktig å poengtere at ikke alle på høyt nivå i fjellklatring i Norge er medlem av disse organisasjonene. Argumentasjonen for at jeg har utelukket «ordinære» klatreklubber som er en del av Norges klatreforbund ligger blant annet i Doran et. al. (2018) sin undersøkelse, som viser at terskelen for å drive med sportsklatring, eller buldring er lavere. Dette forklarer også hvorfor medlemstallene i Norges klatreforbund, som viser 45% kvinner og 55% menn, er langt mer likestilte enn medlemstallene i NARG (12% kvinner) og NTK (11% kvinner) (Skaugvoll, 2019; Kleiven, 2020; Larsen, 2018). Videre kunne jeg fokusert på elitemiljøer i sportsklatring og buldring (konkurransesklatring), men fordi teoridelen, og klatresportens historie tar for seg tindebestigning og fjellklatring, er det naturlig å ta for seg organisasjoner som spesialisere seg på dette. NTK er en betydelig eldre organisasjon enn NARG, og kan være et eksempel på hvor mange kvinnelige klatrere som er kvalifiserte til å drive med fjellredning i dag. Dette er områder det er lite forsket på i Norge, og jeg ønsker derfor å gjøre to mindre casestudier av miljøene, som kan bidra til å forstå helheten av feltet.

Hva er en casestudie?

En casestudie er kjennetegnet ved at en samler inn detaljert informasjon om en eller noen få enheter. Det er nødvendig i casestudier at casen er typisk, illustrerende eller avvikende, slik at en kan drøfte om resultatet har overførbarhet, altså er at casen er et eksempel på et annet tilfelle eller kan generaliseres. Bourdieu (1995) forsøker gjennom sin analyse å overføre sin modell til andre «spesialtilfeller av det mulige», altså at han forsøker å konstruere andre sosiale og symbolske rom, ut ifra hans undersøkelser. Bukve (2016, s.121) beskriver en casestudie som «*et samfunnsfenomen i sin virkelige kontekst*», og forklarer at man må se «*casen som et tilfelle av en større klasse av hendelser eller tilfeller*». En

casestudie er i hovedsak kvalitativ, og deskriptiv, men jeg har likevel inkludert rapporter for å vise til fordeling av kjønn i medlemmer. Dette for å få en oversikt i dagens situasjon.

Prosessoring

Jeg vil gjøre et casedesign med prosessoring. Her vil jeg se på det teoretiske utgangspunktet jeg har tatt for meg tidligere i oppgaven. Jeg vil se på kulturelle perspektiv for så å være teoriinformerende, eller teoriprøvende, avhengig av hvilken informasjon som kommer frem i analysen. Målet er å kaste lys på underliggende årsaker for kulturelle forestillinger som har blitt reproduert over tid, og som kan forklare hovedtrekkene i kjønnsinndelingen i klatremiljøer i Norge. Ved å gi kontekstspesifikk kunnskap om NTK og NARG vil jeg kunne utforske fenomenet om klatring og kjønn gjennom konkrete eksempler fra dagens situasjon, men også historisk.

I prosessoring sporer man prosesser over tid og relaterer de til teoretiske modeller og forklaringer på hvordan prosessene utspiller seg (Bukve, 2016, s. 138). Innenfor rammen av disse prosessene vil jeg ved hjelp av mine problemstillinger prøve ut teoriene opp mot casene for å enten bekrefte eller avvise dette. Eksempel på dette er hvordan prosessen med distinksjon har utviklet seg over tid, og også er et kulturelt fenomen i det aktuelle samfunnet. Bakgrunnen for å se på prosesser bakover i tid, er for å kunne avdekke mer eller mindre generelle mekanismer bak prosessen (Bukve, 2016, s. 139).

Målet med studien er å gi ytterligere innsikt i kjønnsinndelingen i klatring i dag, og hvordan dagens kulturelle forestillinger om kvinner og menn reprodueres i moderne tid. Her vil jeg vektlegge karaktertrekk hos de kvinnelige medlemmene, kompetanse, motivasjon for deltagelse, sosial bakgrunn, og deres opplevelse av miljøet. Jeg vil hovedsakelig ta utgangspunkt i litteratur, og medieartikler, men som nevnt tidligere har media en evne til å vinkle artikler i den retningen de selv ønsker, noe som vil kunne påvirke datagrunnlaget, og jeg har derfor gjort noen oppklarende telefonsamtaler med medlemmer der det har vært nødvendig med mer informasjon. Planen var i utgangspunktet å gjøre deltagende observasjon i miljøene, men grunnet dagens koronasituasjon, er dokumentstudier det beste alternativet.

Hovedfunn og analyse:

Norske Alpine Redningsgrupper

NARG består av ti lokale grupper rundt om i landet. Gruppene er satt sammen av frivillige klatrere, og har som mål å bistå politi, hovedredningsentralen, og luftambulans på redningsaksjoner i bratte fjell (Norske Alpine Redningsgrupper, u.d.). Gruppene har oppstått lokalt for å kunne hjelpe andre klatrere ned fra fjellet dersom en ulykke skulle oppstå, men har helt fra starten også bidratt i redningsaksjoner hvor andre er involverte. Dette har pågått helt siden slutten av 1960-tallet i lokale grupper rundt om i landet, og var tidligere etablert under Norsk Tindeklub, men gruppene ble samlet nasjonalt i 1993, og ble etter hvert til det som kalles NARG i dag (Pedersen G. M., 2015; Kleiven, 2020). I dag har NARG ca. 240 medlemmer fra hele landet og mellom 50 og 70 aksjoner i året. For å bli medlem av alpine redningsgrupper må man få en invitasjon av en regional gruppe: *«I perioder får Bengt Flygel Nilsfors 15 e-poster i uken fra klatrere som ønsker å bli NARG-medlemmer. Men det er ikke mulig å melde seg inn, du må bli invitert inn av en regional gruppe.»* (Kleiven, 2020). Hvor mange av disse epostene som er fra kvinner har jeg ikke funnet svar på.

Tillit og rekrutteringsprosessen

Rekrutteringssystemet forsvarer med hvordan man i redningsarbeidet er avhengig av tillit innad i gruppen. Dette kommer tydelig til uttrykk i litteraturen om gruppen, og gjennom uttalelser fra medlemmer. En mann sier: *«sikkerhet for meg i fjellet [...] det kommer i hvert fall ned til de enkle momentene om man stoler på makkeren sin, man vet man gjør riktig arbeid, man kan stole på seg selv. Og man vet at det man gjør nå, det er riktig.»* (Meirik, 2016). Og en annen lignende uttalelse: *«det er veldig viktig at man kan stole på hverandre og den man jobber sammen med. Alle må kunne sine oppgaver og kunne metodene godt. Det er den sikkerheten vi har da, og det er en utsatt plass vi jobber på, så vi er helt avhengig av at alle kan jobben sin.»* (Meirik, 2016).

Temaet tillit er i økende grad et aktuelt tema blant sosiologer og samfunnsforskere som indikator for hvordan samfunn fungerer (Gudbrandsen, 2019). Tillit innad i NARG sees her på som svært viktig. Her kan man forstå det slik at tillit er en viktig funksjon innad i gruppen, og at dette dannes på aktørnivå. Simmel, i Gudbrandsen (2019) definerer tillit som en *«antakelse om andres framtidige atferd som er sikker nok til å fungere som grunnlag for*

praktisk handling. Tillit befinner seg mellom kunnskap og uvitenhet om et annet menneske». Dette kan også kobles på interaksjonisme og symbolsk makt, hvor man ser på forventninger til personers handlinger og atferd. Her er det interessant å se på hvordan NARGs medlemmer er valgt ut ifra nettverk og tillit til «venner», spesielt dersom man ser på dimensjonene av sårbarhet, risiko og uvitenhet i tillit. Tillit, i følge Gudbrandsen (2019) skapes som en reaksjon på mangel av kunnskap om hvordan en situasjon utformes. Sett ut fra mitt synspunkt blir dermed å stole på at en annen aktør handler etter forventninger løsningen. Nettopp derfor er tillit viktig innad i en gruppe hvor mye av handlingen på skje på impuls, i usikre og potensielt svært risikable settinger. Viktigheten rundt tillit og sikkerhet er også viktig fordi en av kvinners følte begrensninger for å bli med i en slik gruppe kan være risikoaspektet. Her får man frem at så lenge klatrere er kompetente, og gjør håndverket riktig, er det som en annen informant uttaler i oppklarende samtaler «*i grunn det sikreste miljøet en kan være i*».

For å bli medlem av alpine redningsgrupper peker man på klatreferdighetene som det viktigste. «*Hos oss er klatrekompetansen viktigst. Om du er mann eller kvinne, har ingenting å si*» (Kleiven, 2020). Det understrekes også at det brukes avanserte taljesystemer i fysisk krevende situasjoner og at rå muskelstyrke dermed ikke er nødvendig (Kleiven, 2020). I samme artikkel forklares det også at når klatrekompetansen er inngangsbilletten til medlemskap så understrekes det at «*det er svært mange jenter som er veldig gode klatrere*». Så det handler ikke om holdning: Hva handler det om da? Dersom det er svært mange jenter som er veldig gode klatrere, og kjønn ikke har noe å si? Her ser man at rekrutteringsprosessen bidrar til at nettverk og «human kapital» etter Orupabus (2016) definisjon, er svært viktig for å få tilgang til miljøet. Det vises ikke til noen definerte krav, hverken om kjønn og ferdigheter, og man må derfor peke på symbolske grenser, og kulturelle forventninger. For å få innpass i gruppen må en ha kontakter innad i den enkelte gruppen. Og som jeg så i innledende del av oppgaven er dette allerede en begrensning for kvinner i friluftsliv.

Solheim (2003) ser på arbeidslivet, organisasjoner og bedrifter når hun forklarer hvordan uformelle relasjoner og nettverksdannelser er svært viktig, men dette gjelder også i moderne idrettsorganisasjoner. Solheim forklarer at «*Moderne organisasjoner kjennetegnes*

av uformelle relasjoner og nettverksdannelser hvor «personfaktoren» er ekstremt høy» (Solheim, 2003, s. 82). Her kan «personfaktoren» knyttes til Orupabos (2016) *human kapital*. Dette er viktig i analysen, fordi man gjennom rekrutteringssystemet i NARG, og også tidligere i NTK må bli anbefalt av et eksisterende medlem. Dette fører til, ifølge Solheim, at man bidrar til å «utvikle mer subtile former for kjønnskoder, og forestillinger om kvinners og menns personlighet får en ny og uventet aktualitet» (Solheim, 2003, s.82-83). Her kan man diskutere om rekrutteringssystemet tidligere i NTK og nåværende i NARG opprettholder den høye prosentandelen av mannlige medlemmer, nettopp på grunn av dette.

Solheim (2003, s. 82) beskriver kjønnsfigurer og kompetanse som «tilhører bestemte grupper, fag eller yrkestradisjoner, men framstår snarere som individuelle og personlige egenskaper ved hver enkelt arbeidstaker». Etter mine vurderinger handler dette om det samme som Orupabo (2016) skriver om *human kapital*. Solheim viser også til hvordan nettverk og personlige egenskaper er viktigere enn formelle regler, men at disse likevel bidrar til å skape ulikhet og (symbolske) grenser. Både Doran et al. (2018) og Solheim (2003) ser også på hvordan mangel på kvinnelige forbilder begrenser deltagelse. I mine undersøkelser av ulike avisartikler, bildeserier og bøker, ser dette ut til å være utbredt i begge gruppene. I nyere tid finner man intervjuer og bilder av kvinner, men det er svært få kvinner sammenlignet med menn. Eksempler på dette er Meirik (2016) som har vært observatør og intervjuet medlemmer på nasjonal øvelse i 2016. I artikkelen, som består av både film og bilder er det kun mulig å se én kvinne, som ikke er intervjuet. I en annen artikkel følger det med en bildeserie på 41 bilder, hvor man kan finne tre kvinner blant mennene (Pedersen G. M., 2015). I en tredje bildeserie fra en øvelse med romsdalsgruppen (23 bilder) finner man én kvinne og resten menn (Aamot, 2017). Likevel fortelles det om kvinnelige forbilder i Larsens (2018) historier allerede på 80-tallet. Slike publiseringer skal likevel helst gjenspeile organisasjonen/gruppen, og når realiteten er et mannlige flertall, vil dette utspille seg i publiseringer.

Familieforpliktelser

Kleiven (2020) har dokumentert en nasjonal redningsøvelse, tidligere i år. I Kleivens artikkel er det lagt særlig vekt på kvinnene som var til stede under øvelsen. Her kommer det fram at av NARGs 240 medlemmer er det i underkant av 30 kvinner. Jeg har fått bekreftet av

tilstedeværende medlemmer at 8 av kvinnene var til stede på øvelsen. I artikkelen intervjues to kvinnelige deltagere, og det kommer frem at begge er mødre, og hadde et ønske om delta på et tidligere tidspunkt, men ble hindret som følge av familieforpliktelser. Hos den ene kvinnen kommer det også frem at mannen var medlem i småbarnsperioden. Gjennom oppklarende intervjuer med medlemmer via telefon, kommer det fram at hos alle kvinnene som er gifte, eller har familie i NARG er mannen også medlem, og at mannen har vært aktiv i småbarnsperioden. Doran et. al. (2018) beskrev at noen av begrensningene for å drive med fjellklatring inkluderer familieforpliktelser. Dette er noen av de samme funnene som K. Pedersen (1994) også viser til. Her finner man tegn til at kvinner som er en del av NARG og har familie har måtte vente med sin deltagelse, og dermed har vært begrenset fordi de måtte ta seg av barn. Det som også er viktig å ta med her, som ikke kommer frem i media, men i oppklarende telefonsamtaler, er at de fleste aktive kvinnene i NARG ikke har barn, og at mange av de som har barn ikke er aktive i dag selv om de er medlemmer. Om spørsmål på hvorfor de ønsker å være med, eller om de har drømt om det, svarer kvinnene til gleden med fjell, medisinske utfordringer, og glede med å kunne hjelpe andre. De sier at det ikke er for hvem som helst, og at man må være robust og sterk i hodet (Kleiven, 2020).

En artikkel fra en nasjonal øvelse i Lofoten vektlegges sikkerhet og risiko. Her poengteres at selv om det er risikabelt arbeid, skal det ikke gå utover medlemmene. *«Det kan komme situasjoner der vi ikke sender ut våre mannskap på redningsoppdrag dersom forholdene tilsier at vi ikke kan være trygg på våre folks sikkerhet. Da kan det skje at vi sier nei, og de som sitter fast må vente.»* (Pedersen G. M., 2015). Dette sier noe om at det ikke skal gå utover egen sikkerhet og helse å være med i gruppen, uavhengig av kjønn. Likevel vil menn i følge teorien være villig til å ta større risiko enn kvinner.

Familieforpliktelser kan tolkes, ut i fra dette datamaterialet, å være samtidens største kilde til at kvinner ikke har mulighet til å delta i NARG. Sikkerhet og risikoaspektet, som er utpekt i historien som begrunnelse for at kvinner ikke ønsker å drive med fjellklatring, ser her *ikke* ut til å være en begrensning. Dette bekreftes også når man ser på motivasjonen til å delta.

Klassesamfunn og idealisme

Det er også interessant å merke seg yrkene som er nevnt i medieartikler. Her nevnes det blant annet realfagslærer, IT-prosjektleder, anestisykepleier og lege (Kleiven, 2020). Andre yrker fra annen litteratur er geolog (Røhrt, 2018). Det ser altså ut som en høyt utdannet medlemsmasse, og klasseperspektivet er klart fremtredende. Noe annet som er verdt å merke seg, er at «*Ganske mange av de som er med i alpine redningsgruppe har vel en tanke om at de kan gjøre litt nytte for seg i samfunnet, eller kan noe som ikke alle andre kan*» (Meirik, 2016). Gjennom flere intervjuer vektlegges også «*å bry seg om hverandre*» ved å stille opp å gjøre krevende aksjoner. Et viktig poeng er at det ofte ikke snakkes mye om det, men at man «bare» gjør jobben. Her er det med andre ord ikke snakk om maskulinitet, eller mannlig dominans (utad) slik man ser i historien. Dette er gjentakende i medieartikler.

Det kommer frem av flere av artiklene hvordan man er stolt av å være medlem av gruppen. Bakke (2018), skriver «*medlemmene er idealister, ved at de ikke får betalt for jobben*». Her kan man diskutere om det frivillige fører til mer stolthet i arbeidet. Også Bakke viser til «*å være samfunnsnyttig*», som motivasjon til deltagelse, som i Meiriks (2016) artikkel. Noe annet som er interessant er at det finnes flere eksempler hvor medlemmer selv er for «*stolte*» til og ringe etter hjelp når det skjer uhell i fjellet. I fortellingene har medlemmene kunnskap til å selv komme seg ned av fjellet, i situasjoner hvor det hadde vært naturlig å ringe etter hjelp (Bø, 2020; Kleiven, 2020). I historie og teori har jeg lagt stor vekt på distinksjon. Her er det ingen tegn i medieartikler til at medlemmene er med fordi de ønsker å ta avstand til andre fjellklatrere. Likevel ser man stolthet knyttet til medlemskap, og kommer ikke utenom å vise til en høyt utdannet medlemsmasse.

Om Norsk Tindeklub

NTK ble opprettet i 1908 som en eksklusiv gruppe for seriøse fjellklatrerne. Siden historien om oppstarten er en viktig del av norsk klatrehistorie er dette en del av teoridelen, og jeg vil her fokusere på samtid, og hva NTK er i dag. I dag har klubben omlag 700 medlemmer hvor 75 av disse er kvinner (Larsen, 2018). Formålet med klubben er «*å representere god tindesport og virke for en riktig utvikling av denne, fremme mest mulig sporløs ferdsel i naturen og ivareta medlemmenes interesser*» (NTK, u.d.). I dag består klubbens virksomhet av utgivelse av klatreførere (bøker), utdeling av ekspedisjonsstøtte, hyttevirksomhet for

medlemmer, utlån av utstyr, samt utvikling av sikkerhet og standarder for kvalitetssikring av arrangører av fjellsportsaktiviteter (NTK, u.d.). For å bli medlem av NTK måtte man frem til 2013 bli anbefalt av et medlem, men dette er nå erstattet med en skriftlig søknad (Brochmann, 2014). På NTKs nettsider er det beskrevet at dersom du er «*Stø i fjellet? Da kan du søke medlemskap*», og «*For opptagelse som ordinært medlem av klubben, kreves at søkeren representerer god tindesport, har flere års erfaring og er kvalifisert til å lede betryggende under vanskeligere klatring i fjellet*» (NTK, u.d.). Den skriftlige søknaden skal inneholde en liste på 15 bestigninger som er relevante, samt si noe om søkerens interesse for tindesport, og vil bli vurdert av klubbens styre. Generelt får man et bilde av at en skal være svært erfaren før man kan sende inn søknad.

Rekruttering og elitemiljø

Om de strenge inntakskriteriene i oppstarten av NTK, skriver Grimeland (2004, s. 32) at «*NTK ville ikke ha ulykker på rullebladet. Det var bakgrunnen for de strenge inntakskriteriene*». I dag er sikkerheten i fjellet en helt annet med moderne utstyr. Inntakskriteriene er noe endret, men det er fortsatt en lukket klubb som kun inkluderer erfarne klatrere, og som «*sliter*» med lav kvinneandel. Likevel ser det ut til at kvinner tar større risikovurderinger, enn gutter, og er dermed mer erfarne enn menn før de kommer seg ut i fjellet, i følge Tveter (2016). Hun stiller spørsmål ved «*Hvorfor melder damer seg på kurs i hopetall og må ha alt på stell før de stikker til Bohus for å svinge jammen, mens gutta bare racker opp og går på?*» (Tveter, 2016). Her kan det selvsagt diskuteres om påstanden kan generaliseres, eller om dette gjelder enkelttilfeller.

Bjærum (2020) har i forbindelse med opptak til Nortind, utdanning av tindeveiledere, gjort intervjuer om jenter og fjellklatring. Funnene her ser ut til å bekrefte Tveter (2016) sin påstand. Selv om jeg her ikke skal gjøre en analyse av Nortind, er artikkelen fortsatt svært relevant, siden det kun er sju av 98 tindeveiledere som er kvinner (Bjærum, 2020). På spørsmål om hvorfor man tror jenter kvier seg fra å søke er blant annet svaret «*Jeg tror mange jenter har en tendens til å undervurdere seg selv. Mange gutter bare kaster seg ut og prøver uansett*» (Bjærum, 2020). Her kommer det også frem at jenter må bevise at de er gode nok i større grad enn gutter i fjellet, at de må være sikre på at de er gode nok før de prøver, og at det dermed er flere faktorer som tyder på at det er mindre likestilt i fjellet. Om

spørsmål på likestilling svarer en av veilederne i Nortind: «*Generelt i samfunnet er det mye som holder fast ved gamle mønstre mellom kjønnene og vedlikeholder en ubalanse i likestilling: ta for eksempel moteblader og andre sosiokulturelle ting som står i kontrast til kvinnefrigjøring*» (Bjærum, 2020).

Uttrykk som «*Dette er Norsk Tindeklubs rike*», om Skagadalen, og «*Tindesoldatene*», «*Eventyrlystens elite*», og «*eksklusive Norsk Tindeklub*», er fortsatt relevante, skal man tro Brochmann (2014). Likevel er han klar på i sin artikkel at det skjer, og har skjedd en endring i målet med klubben de siste ti-årene. «*Medlemskap i tindeklubben på 60-tallet sa noe om at du var en av de aller beste gutta*» (ingen jenter var med), men «*på 80-tallet – eller i dag – ville det vært en merkelig påstand, mener han, og beskriver klubben som et gubbevelde*». I dag (2014) er målet å åpne klubben for flere, og det pekes spesielt på mindretallet av yngre medlemmer, og kvinner. Et annet punkt som er verdt å merke seg i artikkelen i forbindelse med problemstillingen er beskrivelsen av et medlem som «*en av mange medlemmer som kombinerer fjelliv med akademisk karriere*». Yrker som er nevnt her er to oljeingeniører, en helsedirektør, en lege og en advokat (Brochmann, 2014).

Samtidens beste kvinnelige fjellklatrere

Jeg har tatt for meg Larsen (2018) i et forsøk på å finne dagsaktuell informasjon om sosial bakgrunn og motivasjon for å drive med fjellklatring hos ulike kvinner i miljøet. Medlemsliste for NTK er ikke offentliggjort, men kvinnene som er analysert her er åtte kvinner som er nevnt gjentatte ganger i offentlige publiseringer knyttet opp mot NTK og er involvert i miljøet.

Totalt ser det ut til at *alle* kvinnene på toppnivå i fjellet har høyere utdanning. Her viser det seg også at Bourdieus (1995) poeng om at de samfunnsskapte kjønnsforskjellene blir svakere jo høyere opp i hierarkiet en kommer, stemmer med hvilket samfunnslag dagens kvinner, både i NTK og NARG kommer fra. Høyt utdannede kvinner, synes å være vant til å ha like rettigheter som mennene de står ved siden av. Om å være i et mannsdominerende miljø beskriver flere av jentene at man må velge hvilken rolle man skal ta, om man skal være feminin, kun henge med jenter, eller bli «en av gutta» (Larsen, 2018). Samtlige beskriver de

at de ikke føler seg forskjellig behandlet selv om man er på tur med menn, men at de likevel finner det spesielt givende å være på tur med kvinner på samme nivå.

Doran et al. (2018) redegjør for hvordan opplevde begrensninger ser ut til å avta ettersom viktigheten av fjellklatring øker i informantenes liv. Her kan man også se en sammenheng til dagens toppkvinner. I Larsen (2018) kan en se gjennom kvinnes historie at de føler seg mindre begrenset og mer «ustoppelige» i perioder av livet der klatring er hovedprioritet (eks. ungdomsår eller friår for å klatre). Når de senere får familie eller arbeidsforpliktelser og det kommer andre aspekter inn i livet som er viktigere eller like viktig, kommer det også flere begrensninger, og motivasjonen for å drive med klatring endres. Eksempler på dette er hvordan motivasjonen for å klatre går fra eventyr, prestasjon, fysisk aktivitet, frihet og mental utfordring til vennskap, sosialisering, «å være ute».

Når det gjelder familie er det gjentagende at de eldre klatrerne har giftet seg og fått barn, selv om de fortsatt driver med klatring aktivt på et relativt høyt nivå i dag. Her kan det tolkes å ha skjedd en utvikling siden pionerens tid, hvor det i dag er mulig å kombinere familieliv og fjellklatring i større grad. Dette henger sammen med familiens utvikling i samfunnet forøvrig, hvor blant annet fedrekvote og «toinntekts-familien» er den nye standarden.

Som man ser i en slik analyse av «topp-kvinnene» i samtidens klatrehistorie er de svært like hverandre både når det gjelder klassebakgrunn, motivasjon, og opplevde begrensninger. Her er det på tide å ta opp igjen kvinneidealet som tema. Alle kvinnene her ligner hverandre i forhold til nevnte faktorer, og vil kunne etterligne hverandre selv om de ikke kjenner hverandre. Dette fordi at selv om det er vanskelig å konkretisere rollemodeller, blir det tydelig at de ser opp til det samme «idealet». Alle har også samme klassesammenheng, og man kan derfor peke på en symbolsk grense til andre jenter og kvinner som kunne tenke seg å være med, men som ikke har samme bakgrunn.

Diskusjon

Jeg har stilt spørsmål ved hva årsaken kan være til den lave kvinneandelen i gruppene kan være. Hverken i NARG eller NTK ser holdningen til kvinners deltagelse ut til å være en stopper i dag. Dermed må man se etter andre faktorer. Tidligere har det vært tydelig at

kvinner var ekskludert gjennom både offisielle og symbolske grenser. I dag er de formelle grensene forsvunnet, men det tar tid før de symbolske grensene forsvinner. Orupabo (2016, s. 46) skriver om den skjulte seleksjonismen «*Tilnærmingen innebærer at det ikke er arbeidsgivers, men studenters kulturelle stereotypier om kompetanse som undersøkes*». Dersom det i NARG ikke handler om holdning, kan det sies at det handler om kvinnelige klatreres stereotypier om kompetanse. Dette så man også i intervjuet i forbindelse med Nortind-opptaket og i Tveter (2016). Jenter har en annen forventning til kompetanse. I følge Orupabo (2016) nedvurderer kvinner seg selv og sine ferdigheter, mens menn oppvurderer sine. Man må ha tro på egne ferdigheter for å se muligheter og prestere, derfor vil grupper utvikle ulike preferanser og aspirasjoner når de tolker sin kompetanse ulikt, og dermed opprettholde ulikhet. Slik reproduseres kulturelle forestillinger. «*Når individer oppfatter en rangering av kjønn og kompetanse som legitim, vil de handle i tråd med disse forventningene, både i evaluering av andres og egne ferdigheter*» (Orupabo, 2016, s. 50). Dette stemmer også svært godt overens med en uttalelse fra et oppklarende intervju over telefon hvor et kvinnelig medlem fikk «*menn har ikke selvinnsikt, og kvinner har ikke selvtillit*» som svar på spørsmål om hvorfor det ikke var flere kvinner som oppsøkte NARG. Når det gjelder hvilken rolle kjønn spiller i klatring i dag, tolker jeg dermed at formelt, er det hverken sanksjoner eller fysiske hindringer, men holdningen til egen kompetanse som er avgjørende for hvilke muligheter man har som kvinne. Mitt inntrykk her er også at det er færre kvinner som blir invitert inn, noe som kan tyde på at det er symbolske grenser innad i miljøet.

Noe som er særlig interessant i dokumenter fra samtid er mangelen på faktorer som peker direkte på medlemmenes ønske om å bruke gruppene eller tindebestigning som middel til distinksjon. Likevel kan man koble medlemmenes «idealistiske» holdning til det frivillige arbeidet, eller stoltheten av å være med til dette. Klassesituasjonen ser ut til å være eneste direkte koblingen til den historiske borgerklassen som distanserte seg fra folket gjennom tindebestigning. Når det gjelder familieforpliktelser og begrensninger, kan man tolke at det er lettere å kombinere familieliv med medlemskap i NTK enn det er i NARG, noe som henger sammen med det frivillige arbeidet i NARG, hvor du kan bli kalt ut når som helst på døgnet.

Tillit har vist seg å være et viktig argument for hvorfor rekrutteringsprosessen i dagens NARG og tidligere NTK er så viktig. Dette nettopp fordi man i fjellklatring er avhengig av å legge

eget liv i partnerens hender. Den underliggende årsaken her blir usikkerhetsmomentet, hvor man ikke kan forutse handlingsforløpet, hverken til klatrer eller sikrer. I gamle NTK var tillit til den som gikk fremst svært viktig fordi et fall kunne ha fatale konsekvenser for hele taulaget. I dag er det større spillerom for klatreren, og fall på led trenger ikke være farlig så lenge sikringsarbeidet er gjort riktig av begge parter. I dag skjer 4 av 10 klatreulykker ved at klatreren har gjort dårlige vurderinger under et sikret fall, og det er sjelden en erfaren sikrer gjør feil (Evensen, 2019, s. 24). Sett ut fra Gudbrandsens (2019) tillitsdefinisjon, kan det tolkes slik at nettverk og human kapital kan sees på som «kunnskapen» der motparten er «uvitenhet». Fysiske og formelle grensene er erstattet med human kapital og nettverk, dette kan begrense de som mangler nettverket til tross for erfaring, men samtidig åpne dører for mennesker som tidligere ikke hadde tilgang.

Mine forslag til fremtidig forskning på feltet som kan bedre forståelsen av kvinners rolle i tindesport er blant annet å se nærmere på hvilken rolle kvinner og menn tar, årsaken til dette, og hvilke egenskaper de bidrar med på ulike måter. Det hadde vært interessant å gå ytterligere inn i denne oppgavens problemstilling, men gjennomføre deltagende observasjon i miljøene. Det kunne også vært interessant å se nærmere på hvilke egenskaper kvinner i mannsdominerende miljø har sammenlignet med kvinner i kvinnedominerende miljø.

Litteratur

- Aamot, T. (2017, Mai 22). *Norges Alpine Redningsgrupper, Øvelse i Julsundet*. Hentet fra Terje Aamot Photography: <http://www.terjeaamodt.com/blog/2017/05/22/norges-alpine-redningsgrupper%E2%8E%9Fovelse-julsundet/>
- Bakke, R. (2018, Juli 8). *Årets Fjellgeit til 240 frivillige få har sett*. Hentet fra Rbnett.no: <https://www.rbnett.no/kultur/2018/07/08/%C3%85rets-Fjellgeit-til-240-frivillige-f%C3%A5-har-sett-17087339.ece>
- Bø, S. (2020, april 10). *Da RAR ikke ville ringe til RAR*. Hentet fra Norsk-kltring.no: <https://www.norsk-kltring.no/sikkerhet/ulykker/historien-om-da-rar-ikke-ville-ringe-rar>
- Bjærum, L. K. (2020, mars 28). *Rekordmange jenter invitert til opptak i Nortind*. Hentet fra Norsk-kltring.no: <https://www.norsk-kltring.no/fjellkltring/rekordmange-jenter-invitert-til-opptak-i-nortind>
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen - En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Brochmann, G. (2014, August 21). *Tindesoldatene*. Hentet fra Dagens Næringsliv: <https://www.dn.no/d2/friluftsliv/topptur/sport/tindesoldatene/1-1-5171947>
- Bukve, O. (2016). *Forstå, forklare, forandre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Doran, A., Schofield, P., & Low, T. (2018, Mars 22). Women's mountaineering tourism: an empirical investigation of its theoretical constraint dimensions. *Leisure Studies, Vol. 37, No. 4*, ss. 396–410.
- Evensen, G. (2019). *Sikker kltring*. Oslo: Fri Flyt AS.
- Grimeland, G. (2004). *En historie om kltring i Norge: 1900-2000*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Gudbrandsen, T. (2019, oktober 29). *Hva er tillit?* Hentet fra Sosiologen.no: <https://sosiologen.no/essay/essay/hva-er-tillit/>
- Kleiven, T. T. (2020, mars 13). Livredning på dugnad. *A-Magasinet, Aftenposten, nr. 11*, ss. 60-64.
- Langseth, T. (2014). Den unge mannen og havet. I G. v. Lippe, & H. K. Hognestad, *Kjønnsmakt i idrett og friluftsliv* (ss. 320-333). Oslo: Novus Forlag.
- Larsen, A. (2018). *Pionerer, Kvinnenes klatrehistore - fra dametinder til K2*. Oslo: Fri Flyt AS.
- Martinussen, W. (2008). *Samfunnsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Meirik, T. (2016, oktober 27). *På øvelse med fjellredderne*. Hentet fra Friflyt.no: <https://www.friflyt.no/kltring/paa-oevelse-med-fjellredderne>
- Moraldo, D. (2013, September 3). Gender relations in French and British mountaineering. *La Revue de Géographie Alpine, 101-1*, ss. 1-11.
- Norske Alipne Redningsgrupper. (u.d.). *Forsiden - Norske Alpine Redningsgrupper*. Hentet fra <http://www.alpinredning.no/>
- NTK. (u.d.). *Bli medlem*. Hentet fra Norsk Tindeklub: <http://www.ntk.no/bli-medlem/>
- NTK. (u.d.). *Om NTK*. Hentet fra Norsk Tindeklub: <http://www.ntk.no/om-ntk/>
- Orupabo, J. (2016). *Kvinnejobber, mannjobber og innvandrerejobber*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Pedersen, G. M. (2015, September 19). *Øver for å utføre enda sikrere og raskere redningsoppdrag*. Hentet fra Lofotposten.no: <https://www.lofotposten.no/redningshelikopter/hrs/svolvar-alpine-redningsgruppe/over-for-a-utfore-enda-sikrere-og-raskere-redningsoppdrag/s/5-29-130174>

- Pedersen, K. (1994, 2). Wilderness life in women's lives. *Sekretariatet for kvinneforskning*, ss. 99-107.
- Røhrt, A. H. (2018, Desember 10). *På død og liv - norsk fjellredning fra innsiden*. Hentet fra Friflyt.no: <https://www.friflyt.no/bok/paa-doed-og-liv-norsk-fjellredning-fra-innsiden>
- Singsaas, M. (2006, Volum 5, nr. 3). Tindestigere og andre jettekvinder, Klatring og kjønn i et historisk perspektiv. *Tidskrift for kulturforskning*, ss. 37-51.
- Skaugvoll, N. (2019). *Statistikkrapport 2019*. Oslo: Norges Klatreforbund.
- Solheim, J. (2003). Det moderne arbeidets kjønnssymbolikk. I B. Hodne, & R. Sæbøe, *Kultur Forskning* (ss. 76-85). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tordsson, B. (2014). Friluftsliv og naturens kjønn. I G. v. Lippe, & H. K. Hognestad, *Kjønnsrett i idrett og friluftsliv* (ss. 284-291). Oslo: Novus Forlag.
- Tveter, L. (2016, mars 23). *Det er ikke bare å skjerpe seg*. Hentet fra Norsk-klatring.no: <https://www.norsk-klatring.no/klatresamfunn/kommentarer/det-er-ikke-bare-aa-skjerpe-seg>

Selvalgt litteratur

- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen - En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bukve, O. (2016). *Forstå, forklare, forandre*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Martinussen*, W. (2008). *Samfunnsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Orupabo*, J. (2016). *Kvinnejobber, mannjobber og innvandrerjobber*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Solheim, J. (2003). Det moderne arbeidets kjønnssymbolikk. I B. Hodne, & R. Sæbøe, *Kultur Forskning* (ss. 76-85). Oslo: Universitetsforlaget.

*Martinussen og Orupabo har vært tidligere pensum ved ordinært studieløp hos HVL, men har ikke vært pensum i min fagkombinasjon.

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgåve i sosiologi

SO590 bacheloroppgåve

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2020 09:00	Termin:	2020 VÅR
Sluttdato:	25-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve i sosiologi	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 SO590 2 O 2020 VÅR		
Intern sensor:	Roger Iuan Hestholm		

Deltaker

Navn:	Martine Paulsen Limstrand
Kandidatnr.:	303
HVL-id:	582592@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	9061	
Egenerklæring *:	Ja	Inneholder besvarelsen konfidensielt materiale?: Nei
Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:	Ja	

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei